

ΤΟ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 24 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ (Δεκέμβριος 2006)

Συγγραφέας: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

I. Διαπιστώσεις

1. Το Σύνταγμά μας περιέλαβε το 1975 προωθημένους κανόνες για την προστασία του περιβάλλοντος. Το περιβαλλοντικό μας Σύνταγμα αποτελεί έτσι, δίχως υπερβολή, πρότυπο στον ευρωπαϊκό χώρο.
2. Στην αναθεώρηση του 2001 επιχειρήθηκε ο εξορθολογισμός του. Υπό συνθήκες που είναι γνωστές, εγκαταλείφθηκαν προτάσεις, οι οποίες θα οδηγούσαν στην απομείωση της προστασίας και υιοθετήθηκαν διατάξεις που εμπλουτίζουν το περιβαλλοντικό Σύνταγμα.
3. Η εμπειρία που γνωρίσαμε τότε είναι διδακτική. Αποδεικνύει ότι κάθε προσπάθεια απομείωσής του είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.
4. Η κακή κατάσταση του περιβάλλοντος στη χώρα μας δεν οφείλεται ασφαλώς στο περιβαλλοντικό Σύνταγμα. Οφείλεται αφενός στην αδυναμία των κυβερνήσεων διαχρονικά να διαμορφώσουν μία αξιόπιστη περιβαλλοντική πολιτική και της διοίκησης να οργανώσει και να εγγυηθεί την εφαρμογή της.
5. Με αυτά τα δεδομένα, το Συμβούλιο Επικρατείας προσπαθεί, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, να λειτουργήσει αφενός ως εγγυητής της περιβαλλοντικής νομιμότητας και αφετέρου ως ανάχωμα στις αντισυνταγματικές επιλογές του νομοθέτη και τις αντισυνταγματικές αποφάσεις και πρακτικές της διοίκησης.
6. Το χάσμα που διαπιστώνεται μεταξύ του περιβαλλοντικού Συντάγματος και της εφαρμογής του στην πράξη προσλαμβάνει εκρηκτικές διαστάσεις, εντοπίζεται δε σε όλες τις περιοχές της κεντρικής και της αποκεντρωμένης εξουσίας.

7. Εύλογα λοιπόν ερωτάται, αφού προτείνεται η αναθεώρηση του άρθρου 24, σε τι έφταιξε το Σύνταγμα για την κατάσταση που αντιμετωπίζουμε. Συγκεκριμένα, ερωτάται σε τι έφταιξε γιατί δεν προωθήθηκε η χωροταξική οργάνωση και αναδιάρθρωση της χώρας, η πολεοδομική ανασυγκρότησή της, η ανάδειξη των δασών ως εθνικού πλούτου, η εκπόνηση δασικών χαρτών και η κατάρτιση δασολογίου, η προστασία των ευαίσθητων οικοσυστημάτων και η προστασία των μνημείων; Μήπως οι σκοποί αυτοί δεν είναι πρωταρχικό μέλημα κάθε σύγχρονης ευνομούμενης πολιτείας; Και μήπως δεν αντιστοιχούν σε σαφείς και εύλογες επιταγές του Συντάγματος;

8. Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά εξηγεί με τρόπο πειστικό ότι σήμερα προβάλλει ως πρόταγμα και διακύβευμα, περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε, όχι η αναθεώρηση του περιβαλλοντικού Συντάγματος, αλλά η διαμόρφωση και η προώθηση μιας σύγχρονης, αξιόπιστης και συνεκτικής πολιτικής για την πραγμάτωσή του.

II. Εκτιμήσεις

1. Η Νέα Δημοκρατία περιλαμβάνει στην πρόταση για την αναθεώρηση του Συντάγματος ως βασικό και κεντρικό σημείο το άρθρο 24. Η τροποποίησή του αποβλέπει εν πρώτοις στη «σύνδεση των δασικών εκτάσεων με το χωροταξικό σχεδιασμό». Επίσης, προτείνει να θεωρηθεί ως ορόσημο για το χαρακτηρισμό των δασικών εκτάσεων η κατάσταση που επικρατούσε, όταν άρχισε η εφαρμογή του Συντάγματος, δηλαδή τον Ιούνιο του 1975.

2. Στενά συνυφασμένη με τη γενικότερη προστασία του περιβάλλοντος είναι η πρόταση για την καθιέρωση Συνταγματικού Δικαστηρίου και την απότοκη αναδιάρθρωση της δικαιοσύνης. Συνέπεια της αποδοχής της θα ήταν η αποδυνάμωση του Συμβουλίου της Επικρατείας ως του αρμόδιου Δικαστηρίου για την επίλυση των σημαντικών περιβαλλοντικών διαφορών.

3. Η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας για περιβαλλοντικά ζητήματα συνθέτει έτσι μια ατζέντα που υπερβαίνει κατά πολύ τους ορισμούς του άρθρου 24 και εκτείνεται σε περισσότερους βασικούς θεσμούς της πολιτείας.

4. Στις προτάσεις αυτές αντιτίθενται, και μάλιστα επίμονα, όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, αλλά και σημαντικές κοινωνικές και επιστημονικές οργανώσεις. Η υιοθέτησή τους, ενόψει των ευρύτερων επιπτώσεών τους, θα απαιτούσε ωστόσο τη διαμόρφωση συγκλίσεων τόσο στους κόλπους της Βουλής όσο και στο επίπεδο των κομμάτων και της κοινωνίας.

5. Ανάλογη σύγκλιση δεν διαφαίνεται όμως ούτε προς το παρόν αλλά ούτε και προοπτικά. Εύλογη είναι έτσι η εκτίμηση, ότι η αντίθεση θα διευρύνεται και θα ενισχύεται, όσο συνειδητοποιείται το διακύβευμα των σχετικών προτάσεων και η αδυναμία διατύπωσης μιας σοβαρής και αξιόπιστης επιχειρηματολογίας. Το προηγούμενο της αναθεώρησης του 2001 είναι αποκαλυπτικό.

6. Με αυτές τις εκτιμήσεις, οι σχετικές προτάσεις της Κυβέρνησης δεν είναι δυνατόν να τελεσφορήσουν ούτε σ' αυτή τη Βουλή ούτε στην επόμενη. Η Κυβέρνηση θα αναγκαστεί, υπό την πίεση και την πειθώ όσων αντιτίθενται στην τροποποίηση του άρθρου 24 και την καθιέρωση Συνταγματικού Δικαστηρίου, να εγκαταλείψει αυτές τις προτάσεις της για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους.

III. Προτάσεις

1. Είναι λοιπόν άσκοπο να αναλώσουμε τις δυνάμεις μας για μια υπόθεση που δεν φαίνεται να έχει προοπτική. Θα ήταν ασφαλώς πιο χρήσιμο να επεξεργαστούμε και να προωθήσουμε, χωρίς άλλη καθυστέρηση, προτάσεις που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη και την ασφάλεια δικαίου. 2. Την προσοχή μας πρέπει να στρέψουμε σε ζητήματα που έχουν καίρια σημασία. Δύο φαίνεται να έχουν πρωτεύουσα βαρύτητα λόγω της εμβέλειας και της οριζόντιας επίδρασής τους σε όλες σχεδόν τις περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές πολιτικές: η κατάρτιση εθνικού χωροταξικού σχεδίου και η σύνταξη δασικών χαρτών και δασολογίου. Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι περισσότερα από τριάντα χρόνια μετά τη θέσπιση του Συντάγματος του 1975 εξακολουθούμε να παραμένουμε η μόνη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που δεν διαθέτει τα πολύτιμα αυτά εργαλεία. 3. Η ματαίωση της αναθεώρησης του άρθρου 24 και της καθιέρωσης Συνταγματικού Δικαστηρίου έχει καθαρά αμυντικό περιεχόμενο. Αντίθετα, η συντονισμένη προσπάθεια να αποκτήσουμε εθνικό χωροταξικό σχέδιο και δασολόγιο διακρίνεται για το δημιουργικό της πνεύμα, αφού αποβλέπει τόσο στην πραγμάτωση του περιβαλλοντικού

Συντάγματος όσο και στην ανάπτυξη. Επίσης, θα συμβάλλει σημαντικά στον εκσυγχρονισμό των θεσμών, την ασφάλεια δικαίου και των πρακτικών της διοίκησης. 4. Είναι καιρός να εγκαταλείψουμε την κανονιστική λογική που δεσπόζει σε όλες τις περιοχές της ζωής μας, δηλαδή την αντιμετώπιση των προβλημάτων μόνο με την παραγωγή νόμων. Στην εποχή μας επιβάλλεται, όσο ποτέ άλλοτε, η υιοθέτηση παράλληλα και της επιχειρησιακής λογικής στις πολιτικές μας, δηλαδή η αντιμετώπιση των προβλημάτων όχι μόνο με κανόνες δικαίου αλλά και με σχέδια, δράσεις και πρακτικές. Διαφορετικά, τα προβλήματα θα συσσωρεύονται και η ανάπτυξη θα εξακολουθήσει να καρκινοβατεί. Θα συνεχίσουμε δηλαδή το φαύλο κύκλο μιας αναπτυξιακής πορείας μετ' εμποδίων σε συνθήκες ανασφάλειας και αδιαφάνειας. Θύματά της θα είναι κατ' εξακολούθηση τόσο το περιβάλλον όσο και η ανάπτυξη.

Το κείμενο αποτελεί τις βασικές θέσεις στην Ημερίδα που διοργάνωσε το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας στις 13 Δεκεμβρίου 2006.